

LITOMYŠL – PŘÍKLAD ÚSPĚŠNÉHO MĚSTA

Rozhovor se starostou Miroslavem Brýdlem

Historické východočeské město Litomyšl, které je většinou Čechů povědomé z hodin dějepisu, upoutalo mimo jiné mezinárodní pozornost setkáním sedmi hlav států středoevropských zemí. V čele města stojí již třetí funkční období Ing. Miroslav Brýdl. Za jeho „panování“ dosáhla Litomyšl výrazných úspěchů jak v ekonomické, tak v urbanistické a kulturní oblasti. Na to, co stojí v pozadí těchto úspěchů, jsme se pana starosty zeptali.

Pane starosto, spektrum vašich úspěchů je dosti široké. Můžete se zmínit alespoň o těch posledních?

V roce 1999 jsme obdrželi Grand Prix Obce architektů za novostavbu základní školy (autoři Burian, Křivinka), v letošním roce jsme dostali čestné uznání za projekt a realizaci rekonstrukce klášterních zahrad (Sendler, Květ, Babka). Ministerstvo kultury každoročně uděluje cenu za nejlepší program regenerace památkových měst – Historické město roku. Naším významným úspěchem je skutečnost, že nám tato cena byla přidělena v roce 2000. Myslím si ale, že nejde o sbírání cen, společným zájmem obyvatel Litomyšle, a v širším smyslu i celého státu je, aby město fungovalo a vypadalo co nejlépe.

Musím se ale zmínit i o výstavě Deset století architektury na pražském Hradě – tam je z našich staveb vedle „samozřejmě“ prezentovaného zámku také zmíněná stavba školy.

Udělení ceny Historické město roku musí být nějak zdůvodněno. Jak realizujete program regenerace památkové rezervace?

Na program regenerace vlastně pracujeme od jeho vyhlášení. Byli jsme jako jedni z prvních, ale dlouho jsme se nehlásili – mysleli jsme si, že realizace vyhlášených koncepcí musí být ukončeny. Relativně dlouho jsme prováděli registraci památkových objektů ve městě, regenerovali jsme historické náměstí a jeho okolí. Naše aktivity nakonec vyvrcholily rekonstrukcí

klášterních zahrad. Do soutěže jsme se tedy hlásili až poslední dva roky, protože jsme měli hlavní záměry hotovy a chtěli jsme naši práci prezentovat jak občanům Litomyšle, tak ostatních českých měst.

Rozvoj celého města samozřejmě není možno redukovat jen na památkovou rezervaci. Jak koncipujete celkový sociální rozvoj města, zejména ve vztahu k problematice bydlení?

Realizovali jsme řadu programů souběžně – výstavbu domu s pečovatelskou službou, výstavbu sociálních bytů – i zde jsme dostali několik ocenění, například při přehlídce staveb desetiletí moderní architektury jsme prezentovali novostavby sociálního bydlení naproti litomyšlské nemocnici, rekonstrukci zchátralého objektu na školu restauračních a konzervačních technik a výstavbu tenisové haly. Autory těchto staveb jsou známí pražští a brněnští architekti. Za všechny jmenujme architektky Pleskoto, otce a syna Rudišovy, Buriana, Křivinku, Hrušu, Pelčáka, Vydrovou a další. Snažíme se tedy paralelně rekonstruovat historickou zástavbu a realizovat výstavbu novou. Dnes máme například připravenou podnikatelskou zónu.

Náš časopis se nezabývá jen urbanismem a architekturou, ale i regionálním rozvojem – jak si město stojí ekonomicky?

Předchozí systém rozdělování daňových výnosů byl pro město lepší – podnikání fyzických osob šlo na město, které si tedy stálo relativně velmi dobře. Změna od letošního roku nám výrazněji snížila příjmy. I tak se snažíme udržet progresivní trend ve výstavbě a rekonstrukci města. V současnosti opravujeme místní komunikace (všechny hlavní již máme opravě-

ny), připravujeme další investiční akce (většinou formou minisoutěží) – například rekonstrukci sportovního areálu, kterou předkládáme zastupitelstvu s možností realizace v letech 2005 až 2010.

Pro vaše město je charakteristické, že, ačkoli jste historickou rezervací, oslovujete progresivní architektky, jejichž návrhy bývají často kontroverzní.

Je to naše snaha. Často na různých místech zdůrazňuji, že pokud pro Litomyšl pracovali špičkoví architekti v období renesance, baroka i v 19. století, proč bychom neměli pokračovat i dnes ve stejné linii? Tak například bude rekonstruován městský pivovar. Vyzvali jsme architekta Pleskoto, sehnali peníze a prodjeli danou problematiku s památkáři. Vzhledem k tomu, že část objektu byla za minulého režimu zdemolována, zamýšlíme spolu s fondem PHARE výstavbu moderního kulturního centra

Smetanovo náměstí

Komenského náměstí

s mezinárodním dosahem. Stavěl-li tady v baroku Kaňka, proč by to dnes nemohl být například Pleskot?!

Co na takový přístup říkají památkáři – nevznikají mezi vámi konflikty?

Ty vznikají při jakémkoli lidském počínání. Diskuse o zasazení moderní architektury do památkově chráněného území probíhaly prakticky po celé dvacáté století. Z mého subjektivního pohledu jsou památkáři často bezradní. U sporných věcí jsme nechali vždy zpracovat několik variantních studií, a to na náklady města, přestože šlo o soukromé investice, aby bylo nad čím diskutovat. Dá se říci, že jsme dosud vždy s orgány památkové ochrany nakonec našli společnou řeč.

Jak se do památkové péče promítla reforma veřejné správy – jmenovitě zřízení nových krajů?

O tom něco vím, poněvadž jsem zároveň zástupcem krajského hejtmana Pardubického kraje, a v této funkci mám – vzhledem k tomu, co jsem říkal před chvílí, poněkud paradoxně – památky na starosti. Současná koncepce svěřuje kraji péči o národní kulturní památky, stávajícím okresům zůstanou ty ostatní. Hledá se cesta, jak se bude památková péče vyvíjet dál, v souběhu s pokračující reformou veřejné správy. O této otázce budeme diskutovat na příštím zasedání krajské rady. Stručně řečeno – tyto věci jsou v pohybu, a já nejsem dnes schopen říct, jak to bude vypadat za dva roky.

Jak v Litomyšli probíhají programy rozvoje bydlení, konkrétně nová bytová výstavba, ale také regenerace panelových sídlišť?

Stavíme jak rodinné domky, tak bytové domy. Pokračujeme ve výstavbě, navazující na několikrát publikovanou realizaci malobytových domů architektů Rudišových. Pro tuto výstavbu vypisujeme soutěže – tu poslední, jež se v současnosti připravuje k realizaci, vyhrál architekt Pleskot. Pokud jde o regeneraci panelových souborů, probíhá právě výběr ze tří soutěžních konceptů na regeneraci sídliště v Havlíčkově ulici. I když jde o typické

panelové sídliště, leží v těsné blízkosti historického jádra a má výrazně městotvornou funkci. Zejména Komenského náměstí s esteticky výraznou dominantou Smetanova domu je dnes tímto sídlištěm ve své severozápadní části negativně ovlivněno. Jeho regenerace má tedy význam celoměstský. Výsledky soutěže samozřejmě předložíme nejen obyvatelům sídliště, ale i ostatním občanům Litomyšle. Budeme se snažit, aby jim záměry architektů v přeneseném slova smyslu „vešly pod kůži“. Záměry rozvoje bydlení se promítají i do změn územního plánu. Tyto věci je nutno řešit dlouhodobě, v širší celoměstské koncepci.

Dostáváme se tedy k územnímu plánu města. Co vy osobně, jako jeho starosta, preferujete: měkký, flexibilní územní plán, který lze v detailu dotvářet, anebo územní plán rigidní, přesně zregulovaný – takový, který podrobně definuje podmínky funkčního a prostorového uspořádání?

Jsem přesvědčen, že výhodnějším je měkký územní plán. Život města přece nelze naplánovat od stolu. Při realizaci záměrů se ukazuje, že jak podmínky, tak potřeby konkrétních území se téměř vždy v něčem od stanoveného územního plánu liší. Účelem územního plánu města je stanovit pevnou a jasnou koncepci, vymezit hlavní závazné prvky a nepřekročitelné limity. „Tvrdý“ územní plán tedy nepovažuji za správný.

O těchto otázkách se v evropských zemích hodně diskutuje. Jedním z argumentů proti flexibilně územnímu plánu je

Průtah silnice I/35

Klášterní zahrady

obava, že soukromí investoři mohou prosazovat z hlediska celoměstských zájmů nesprávné tendence.

Je velmi obtížné říci, co je z hlediska celoměstského správné. Má o tom rozhodovat od stolu úředník, jenž pouze porovnává záměr investora s územním plánem, jehož detailní řešení se mohlo přežít? Domnívám se, že hlavní odpovědnost za rozvoj města nese samospráva, která ve spolupráci s veřejností diskutuje o každém pro a proti jednotlivých investičních záměrech. Nelze ale nabourat dlouhodobou koncepci územního plánu, tedy jeho strategii.

Jak v této souvislosti hodnotíte současný poměrně zdoluhavý proces projednávání územních plánů včetně jejich změn, zejména se všemi dotčenými orgány státní správy?

V této souvislosti vám pro ilustraci mohu uvést konkrétní příklad. Zamýšlíme vybudovat golfový areál. Tento záměr vyžaduje vynětí pozemků ze zemědělského půdního fondu. Příslušný orgán státní správy nám nevyhověl, přestože je zcela zřejmé, že v okolí Litomyšle je zemědělské půdy nadbytek. Chápu, že je nutno hlídat hodnotné plochy zeleně a nepovolit realizaci záměrů, narušujících životní prostředí. Co ale nechápu a dokonce pokládám za nesmyslné, že se nepovolí záměr odpovídající urbanistickému rozvoji města, záměr, který životní prostředí zcela jednoznačně zlepšuje.

Litomyšl prochází trasa frekventované silnice první třídy I/35. Přestože jde o moderní průtah s několika mimoúrovňovými pěšími přechody, je zřejmé, že město rozděluje. Jaké jsou vaše představy o budoucnosti této komunikace?

Toto řešení jednoznačně zachránilo historické jádro. Na druhé straně jde v dnešní době o zásadní brzdu rozvoje města, bariéru, kterou je nutno odstranit. Počítáme s tím, že by se z průtahu stala městská třída se všemi atributy, které takové řešení přináší. Technické řešení komunikace dnes svádí k rychlé jízdě. Snažíme se jej zpomalit světlými křižovatkami. Navíc jsme na městské komunikaci vybudovali v zahraničí ověřený kruhový objezd, jednoznačně zvyšující bezpečnost. V této souvislosti musím opakovat, že k územnímu plánu je nutno přistupovat jako k živoucímu, flexibilnímu dokumentu. Například názory na dopravu se v současnosti vyvíjejí směrem k upřednostnění bezpečnosti na úkor plynulosti.

Jak jako starosta vnímáte otázku samostatné a přenesené působnosti v územním plánování?

Pro mě nejde o otázku důležitou, nota bene, chci-li tuto „terminologii“ vysvětlit starostovi ze zahraničí, vůbec nechápe, o co jde. V principu jde o to, aby obec byla odpovědná za řešení svého území, a přitom respektovala širší zájmy a vztahy.

Litomyšl, to není jenom samotné město. Bezprostřední okolí města není dnes příliš atraktivní. Jak řešíte širší vztahy, vazby na turistické zajímavosti, prostě příměstskou krajinu?

Nemohu souhlasit s tím, že by okolí Litomyšle nebylo atraktivní. Máme tu význačné kra-

jinné zajímavosti, jakými jsou například Budislavské skály, Kozlovský vrch a Nedošínský háj. Naším cílem je zkultivovat příměstskou krajinu. Obnovujeme barokní aleje, zdokonalujeme síť pěších a cyklistických stezek, snažíme se tedy vytvořit příměstskou krajinu tak, aby Litomyšl nebyla návštěvníkem vnímána jenom jako její historické jádro.

Vyskytl se i u vás dost frekventovaný problém devadesátých let, spojený s administrativním odtržením některé ze stávajících obcí od města?

V jediném případě, a to pouze po určité době. S Litomyšlí urbanisticky spojená obec Nedošín, v jejímž katastru působí úspěšná firma Vertex, se o to pokusila. Při vzájemné diskusi jsme si ale vysvětlili, že jde o oboustranně nevýhodný krok.

Vertex je úspěšným podnikem. Znamená to, že u vás nejsou větší problémy s nezaměstnaností?

Neřekl bych. Zejména nezaměstnanost mladých lidí je problémem tak, jako všude v tomto státě. I když máme vedle Vertexu poměrně úspěšné zemědělství, činí celkové procento nezaměstnanosti zhruba osm až devět procent.

Ani Litomyšl se v minulosti nevyhnuly povodně. Jste jim dnes schopni čelít?

Udělal jsem řadu opatření jak ve městě, tak v jeho okolí. Tak například kukuřičná pole jsou přeměněna v louky, 150 let fun-

Zámek od Smetanova náměstí

gující Primátorská hráz, která byla v osmdesátých letech dvacátého století z nepochopitelných důvodů stržena, je dnes obnovena, byla renovována regulace říčky Loučné včetně zvýšení většiny profilů mostů. Nemůžeme připustit, aby historické jádro bylo znovu ohroženo povodněmi.

V dubnu tohoto roku byl založen Mikroregion Litomyšlsko. Na jakém principu pracuje?

Je samozřejmé, že na principu naprosté dobrovolnosti. V průběhu jeho krátké existence se k němu přihlašuje stále více obcí, dokonce i ze sousedních okresů, takže dnes se jejich počet blíží čtyřicítce. V současné době je zpracováván program rozvoje mikroregionu včetně zásad hospodaření.

S plánováním mikroregionů souvisí také plánování území krajů. Dosavadní vymezení a plánování velkých územních celků bylo prováděno prostřednictvím regionálních pracovišť Ministerstva pro místní rozvoj. S přechodem jejich kompetencí na nové kraje se zřejmě změní jejich účel a vymezení. V návrhu věcného záměru nového stavebního zákona se uvažuje o plánech pro celé území kraje. Jaký je váš názor na takto pojatý krajský plán? Nebude chybět mezičlánek mezi územím kraje a územím obce?

Asi ano. V tuto chvíli to ale není nikdo schopný odpovědně řešit. V současné době by se měly vytvořit nové koncepce územních plánů velkých územních celků pro kraje a postupně jít do větších detailů. V první řadě by se měly pevně stanovit trasy liniových staveb a sladit je s územními plány jednotlivých obcí. Dokud nebude stanoven třetí stupeň veřejné správy, ať už to budou tzv. malé okresy nebo obvody pověřených obcí, není prakticky možno na této úrovni plánovat. Mikroregiony ale mohou být předobrazem této plánovací úrovně.

Obrátíme pozornost k vašim aktivitám v oblasti cestovního ruchu. V minulém roce jste uspořádali ve spolupráci s naším ústavem mezinárodní workshop IFHP (Mezinárodní federace pro bydlení a územní plánování), který se zabýval využitím kulturního a historického dědictví pro cestovní ruch. Jste zapojeni do neformální skupiny českých historických měst, známé pod názvem Česká inspirace. Jaký je účel tohoto sdružení?

Jeho význam není toliko symbolický. Důležité je, že se vzájemně setkáváme, poznáváme, inspirujeme, prostě – vyměňujeme

Základní škola na ulici T. G. Masaryka

si zkušenosti. Další význam je v marketingu – spolupracujeme s Čedokem při koncipování nabídky poznávacích zájezdů pro zahraniční turisty. Jde o běh na dlouhou trať, související i se zapsáním do světového kulturního seznamu UNESCO, s pořádáním mezinárodního festivalu Smetanova Litomyšl apod. Nezapomeňme ani na setkání sedmi hlav států středoevropských zemí v našem městě.

Zahranční turisté se v menších městech dnes zastavují jen na krátkou prohlídku. To pro vás není z ekonomického hlediska právě výhodné. Co děláte pro to, aby si svůj pobyt prodloužili?

Především by se alespoň měli dobře naobědvat. Musíme proto hledat kvalitní nájemce restaurací v nemovitostech městu patřících, kteří poskytnou kvalitní servis na mezinárodní úrovni, například ve Smetanově domě. Tam hledáme už potřetí vhodného nájemce. Stejně tak by se měly zlepšit služby v zámku, doposud spadajícím pod Památkový ústav v Pardubicích. Městu samozřejmě pomáhají všechny už zmíněné kulturní akce, stále více významných cizinců chce Litomyšl navštívit. Je proto nezbytně nutné pro ně vytvořit co nejatraktivnější podmínky co do služeb.

Zahraníčí stále vnímá jako jedinou atraktivitu České republiky Prahu. Právě takové aktivity, jako je Česká inspirace, napomáhají zvýšit informovanost o ostatních zajímavostech České republiky. Co je podle vašeho názoru dále nezbytné pro zlepšení turistického ruchu na celém území našeho státu?

Naprostou nutnou je inovovat síť hlavních komunikací a dalších liniových staveb. Sou-

časné silnice jsou úzké a přeplněné. Jestliže pak cesta z Prahy trvá přes tři hodiny, ztrácí mnoho potenciálních návštěvníků zájem.

Trasy liniových staveb by právě měly být stěžejní problematikou budoucích územních plánů velkých územních celků. Východní Čechy zde mají několik problémů, například s trasou dálnice, zejména však s trasou rychlostní komunikace I/35.

Jako zástupce krajského hejtmána se zúčastňuji řešení tohoto palčivého problému. Pracujeme jednak na úrovni Pardubického kraje, ale v případě této silnice jsme se vzájemně dohodli také na tom, že budeme zastupovat také Královéhradecký kraj. Vypracovali jsme dvě varianty vedení pětacítky s tím, že krajské zastupitelstvo musí následně z nich vybrat tu vhodnější.

Závěrem – jaký je váš pohled na budoucnost reformy veřejné správy?

Neměli bychom podceňovat schopnosti obcí, zejména těch, které jsou schopny být obcemi pověřenými a vytvořit tak třetí stupeň veřejné správy. Když jsem začínal jako starosta, šli jsme také do zcela nových podmínek. Původně jsme například měli rozpočet 23 milionů, zatímco dnes hospodaříme s 230 miliony – a to je, i když počítáme s inflací, několikanásobek. Decentralizace jako součást parlamentní demokracie je podle mého názoru nezbytná právě pro propojení samosprávy a státní správy do jednotného systému.

Přejeme vám mnoho úspěchů a děkujeme za rozhovor.

Rozhovor připravili Josef Markvart a Lubor Fridrich